

Η Ελληνική Οικονομία στο φως των νέων εξελίξεων



Στελίνα Χατζηχρήστου

Επιστημονική Συνεργάτης IOBE

Γιάννης Στουρνάρας

*Καθηγητής Οικονομικών, Τμήμα Οικονομικών, Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
& Γενικός Διευθυντής IOBE*

Άγγελος Τσακανίκας

Υπεύθυνος Ερευνών IOBE

Μιχάλης Βασιλειάδης

Επιστημονικός Συνεργάτης IOBE

23.06.10



Σημαντικά Ορόσημα

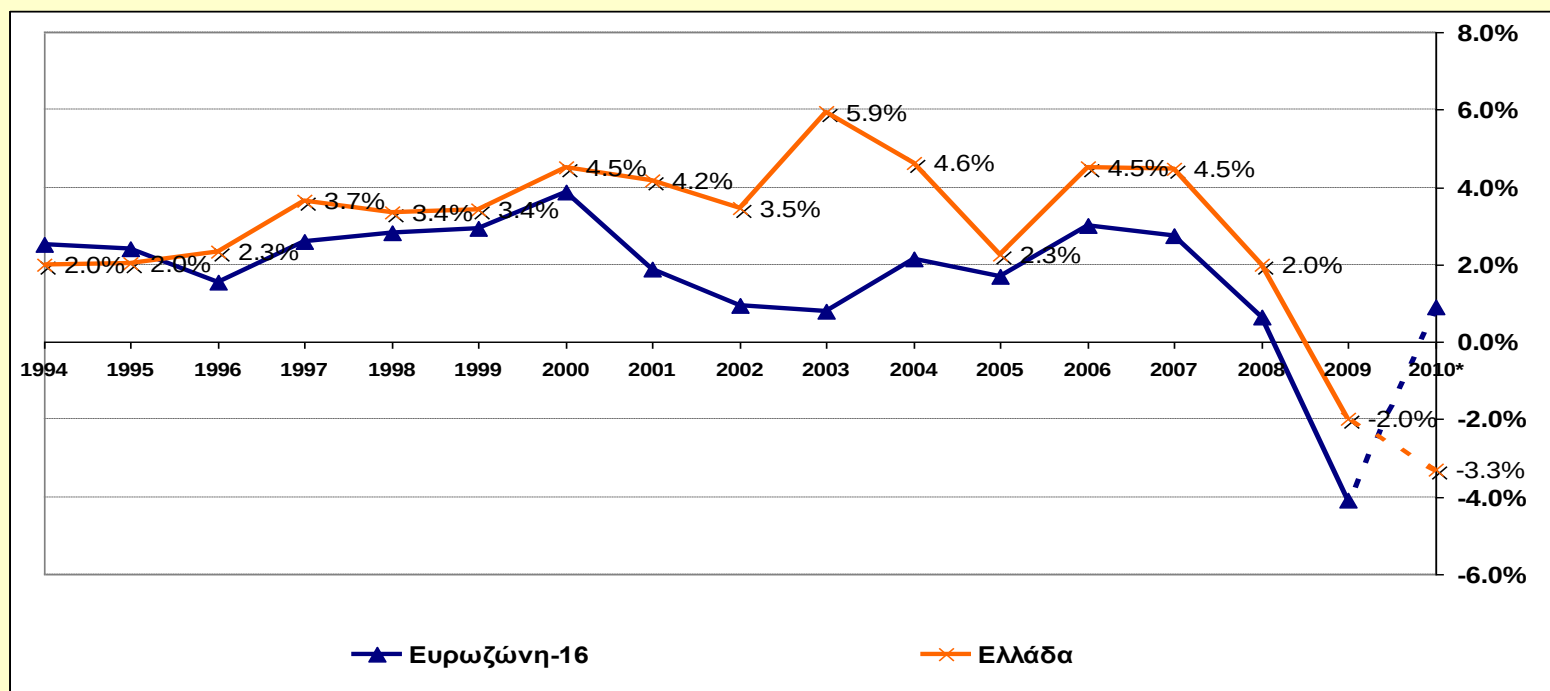
Η Ελληνική Οικονομία: Κύρια Σημεία

- ✖ 15 χρόνια (1994-2008) υπερ-απόδοσης (ρυθμός ανάπτυξης: 2 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερος από την ΕΖ)
- ✖ Δημοσιονομικός εκτροχιασμός το 2008 και το 2009
- ✖ 2004-2009 → παράδοξο: Μια συντηρητική κυβέρνηση επέκτεινε το κράτος (περίπου 100.000 νέοι δημόσιοι υπάλληλοι)
- ✖ Μεγάλα «δίδυμα ελλείμματα» και υψηλό δημόσιο χρέος (αλλά, σχετικά χαμηλό ιδιωτικό χρέος). Εντούτοις, η Ελλάδα δεν αποτελεί μοναδικό φαινόμενο στην Ευρωζώνη
- ✖ Μη βιώσιμο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης
- ✖ Χαμηλή ανταγωνιστικότητα και δομικά προβλήματα

Η Ελληνική Οικονομία: Κύρια Σημεία

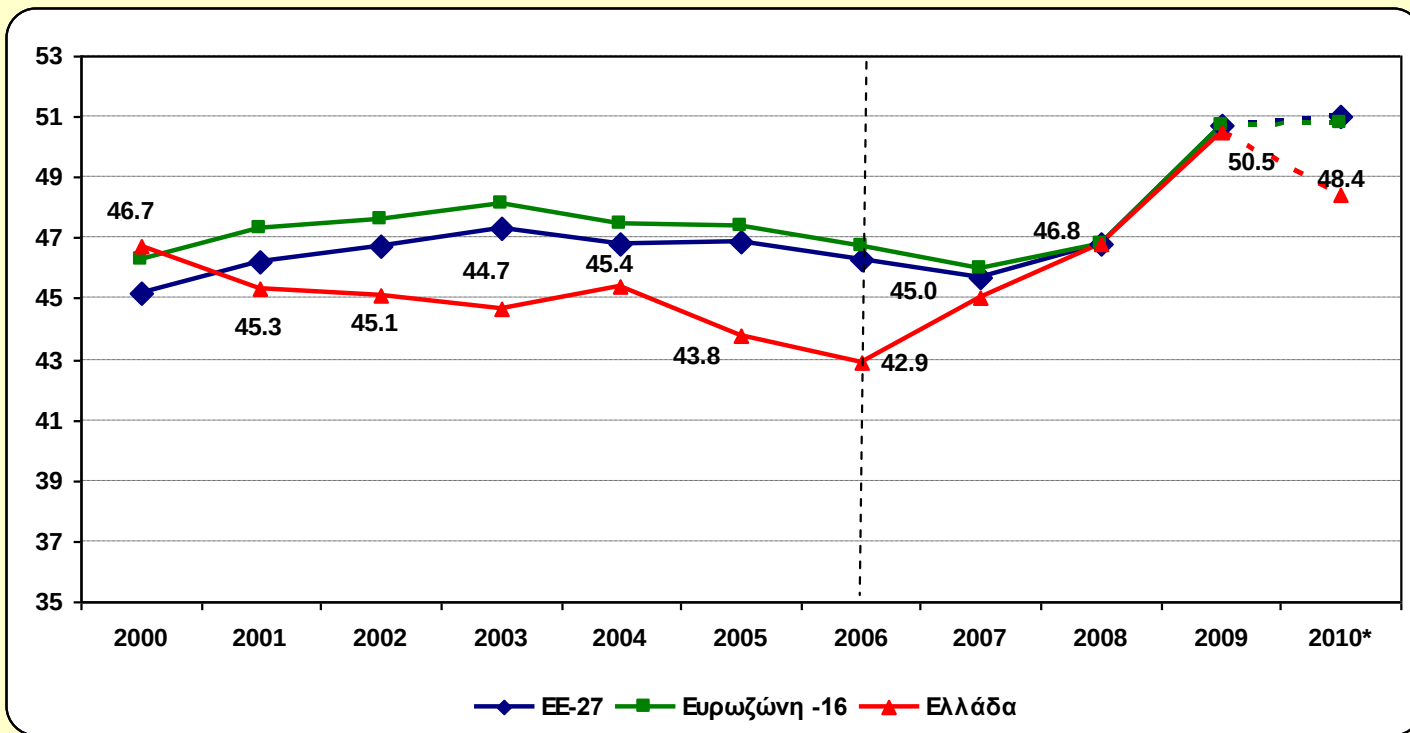
- ✖ Η νέα κυβέρνηση καθυστέρησε να λάβει διορθωτικά μέτρα-πρόβλημα αξιοπιστίας
- ✖ Τα spreads, παρότι μειώθηκαν, παραμένουν υψηλά, παρά τα «σκληρά» δημοσιονομικά μέτρα
- ✖ Μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης και ευκαιρίες μείωσης των ελλειμμάτων
- ✖ Η Ελλάδα έχει τώρα πρόσβαση σε ένα σημαντικό πακέτο δανεισμού από το ΔΝΤ και την ΕΖ (€ 110 δισεκ.), υπό την προϋπόθεση ότι θα πραγματοποιήσει ένα εκτεταμένο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων
- ✖ Η ΕΖ απέκτησε ένα οιονεί Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο με αρχικό κεφάλαιο (€ 750 δισεκ.), ενώ η ΕΚΤ χρησιμοποίησε την «πυρηνική» εναλλακτική επιλογή της (αγορά κρατικών ομολόγων από τη δευτερογενή αγορά). Η Ελλάδα απεδείχθη «μαμή της ιστορίας».

Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης υψηλότερος αυτού της Ευρωζώνης (1995-2009)



2010*: European Economic Forecast-Spring 2010, European Commission for the EA-16 ,
αδημοσίευτες προβλέψεις IOBE για Ελλάδα
Πηγή: AMECO database

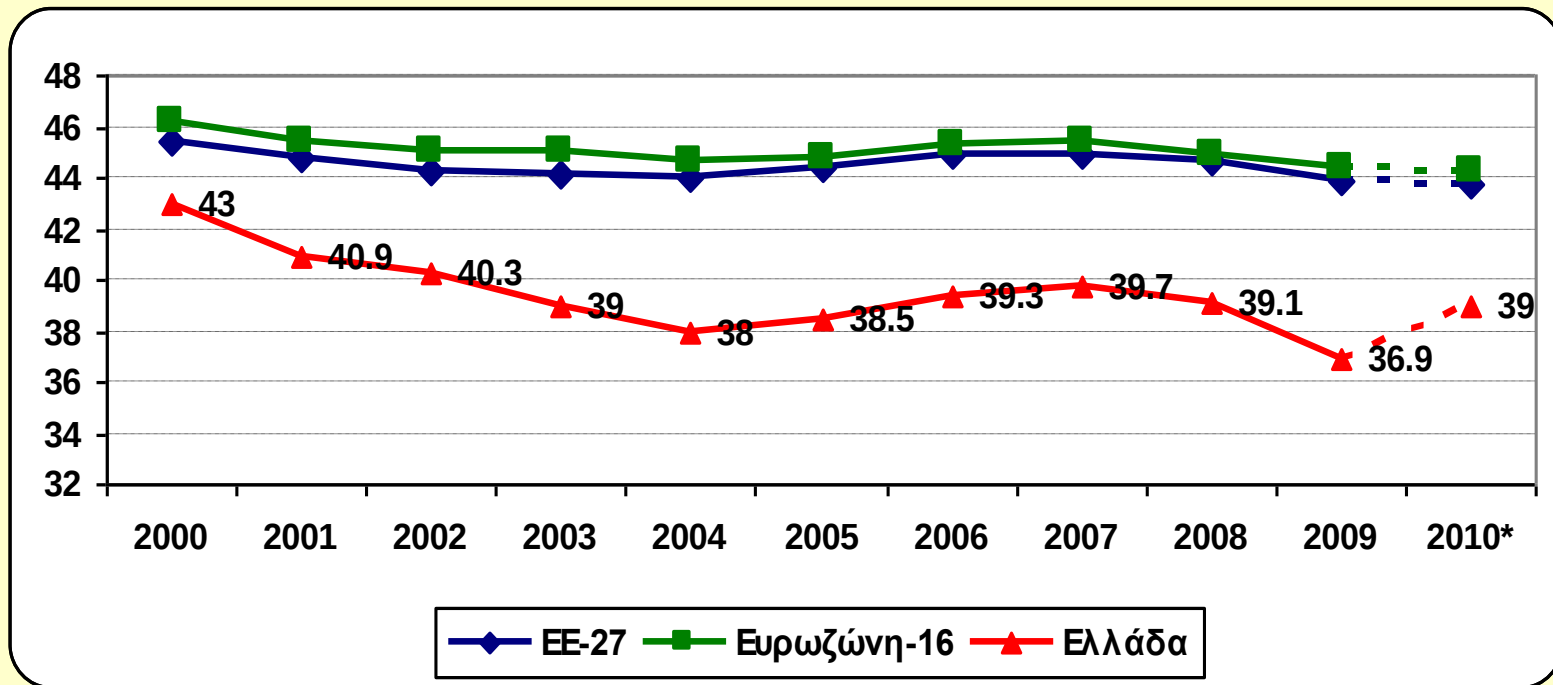
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)



2010*: European Economic Forecast-Spring 2010, European Commission

Πηγή: Eurostat

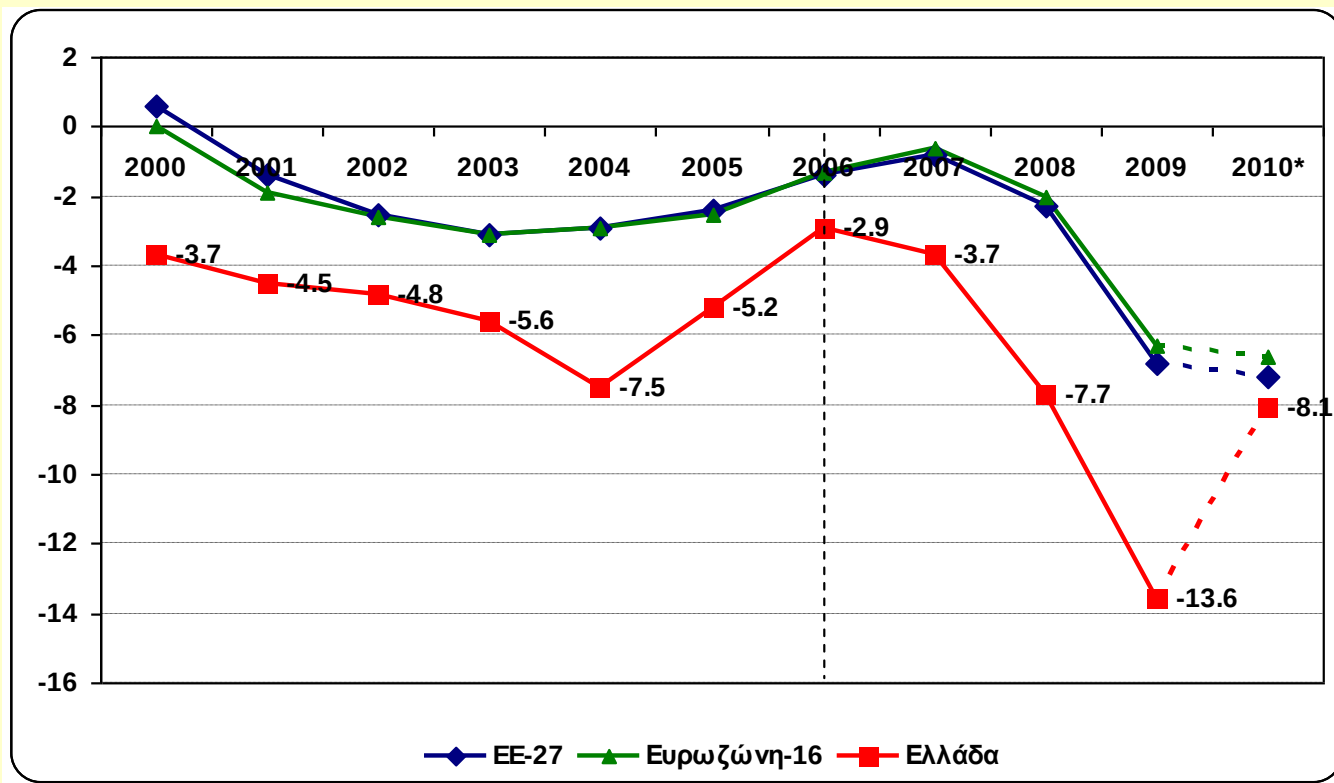
Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)



2010*: European Economic Forecast-Spring 2010, European Commission

Πηγή: Eurostat

Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)

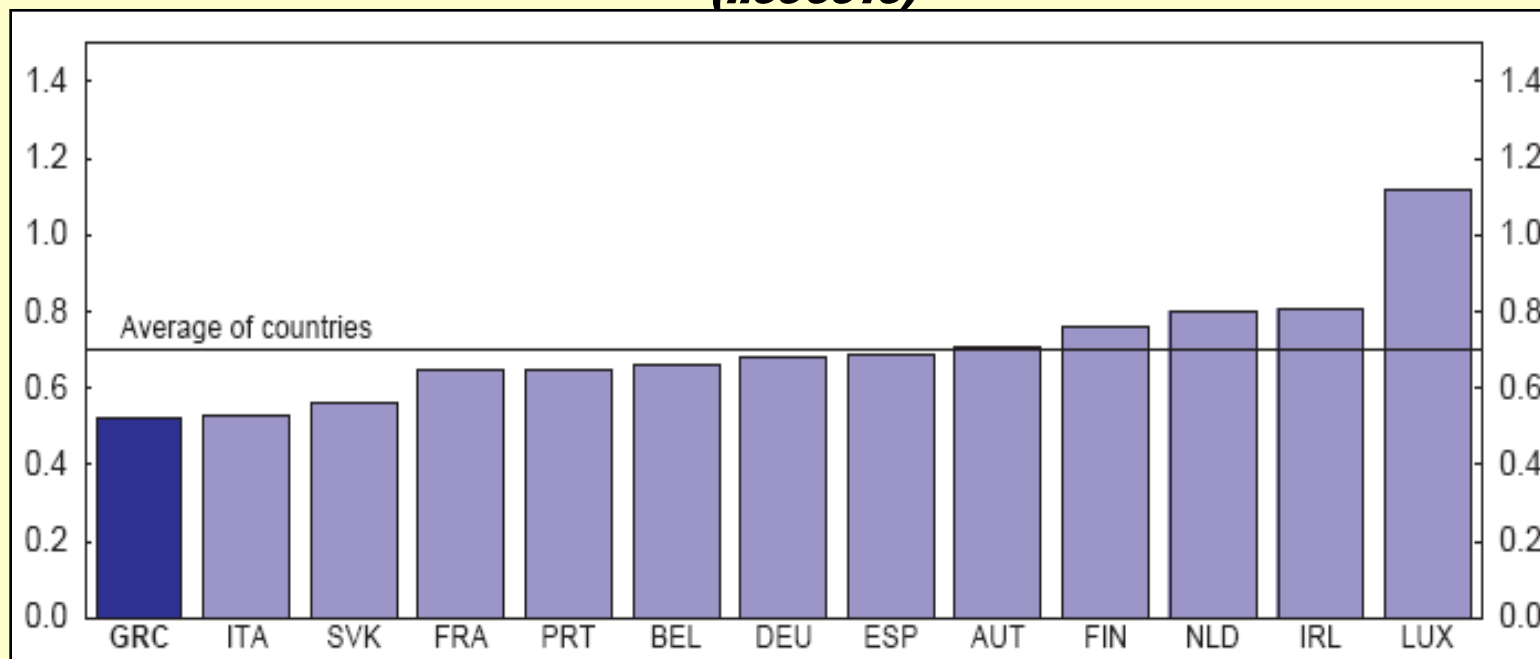


2010*: European Economic Forecasts-Spring 2010, European Commission για ΕΖ-16 & ΕΕ-27, Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής για το μηχανισμό στήριξης από την Ευρωζώνη και το ΔΝΤ, Υπουργείο Οικονομικών, Μάιος 2010.

Πηγή: Eurostat

Υψηλή αναποτελεσματικότητα φοροεισπρακτικών μηχανισμών

Αποτελεσματικότητα είσπραξης ΦΠΑ¹, 2006 (ποσοστό)

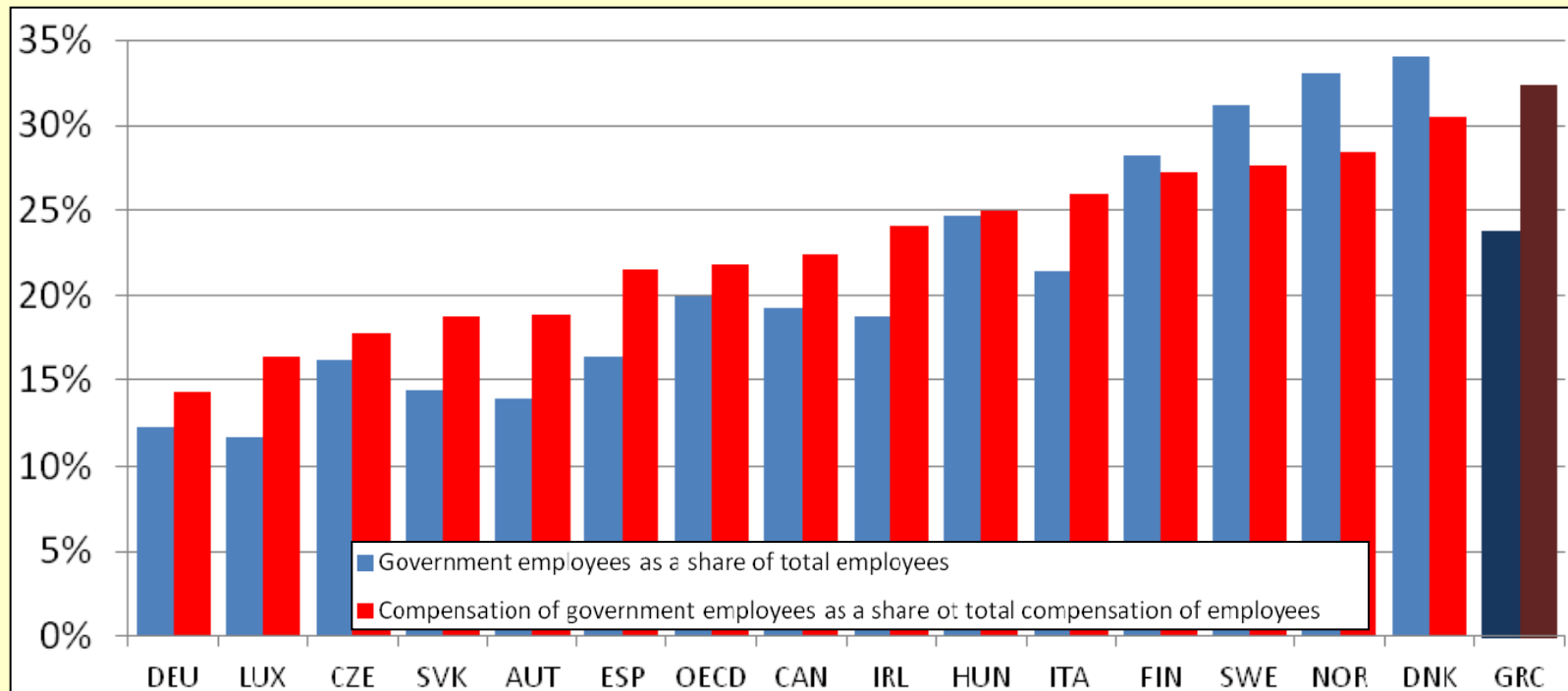


Πηγή: *Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery*, OECD, Μάρτιος 2010

¹ Φοροεισπρακτική αποτελεσματικότητα: λόγος του βέλτιστου ποσοστού είσπραξης (δυναμικά έσοδα ΦΠΑ από την ιδιωτική κατανάλωση προς το πραγματοποιημένο ποσοστό είσπραξης).

Εισοδηματική εύνοια του δημόσιου τομέα

Υπάλληλοι Γενικής Κυβέρνησης: Μερίδιο εργαζομένων και αμοιβών στο σύνολο της οικονομίας¹

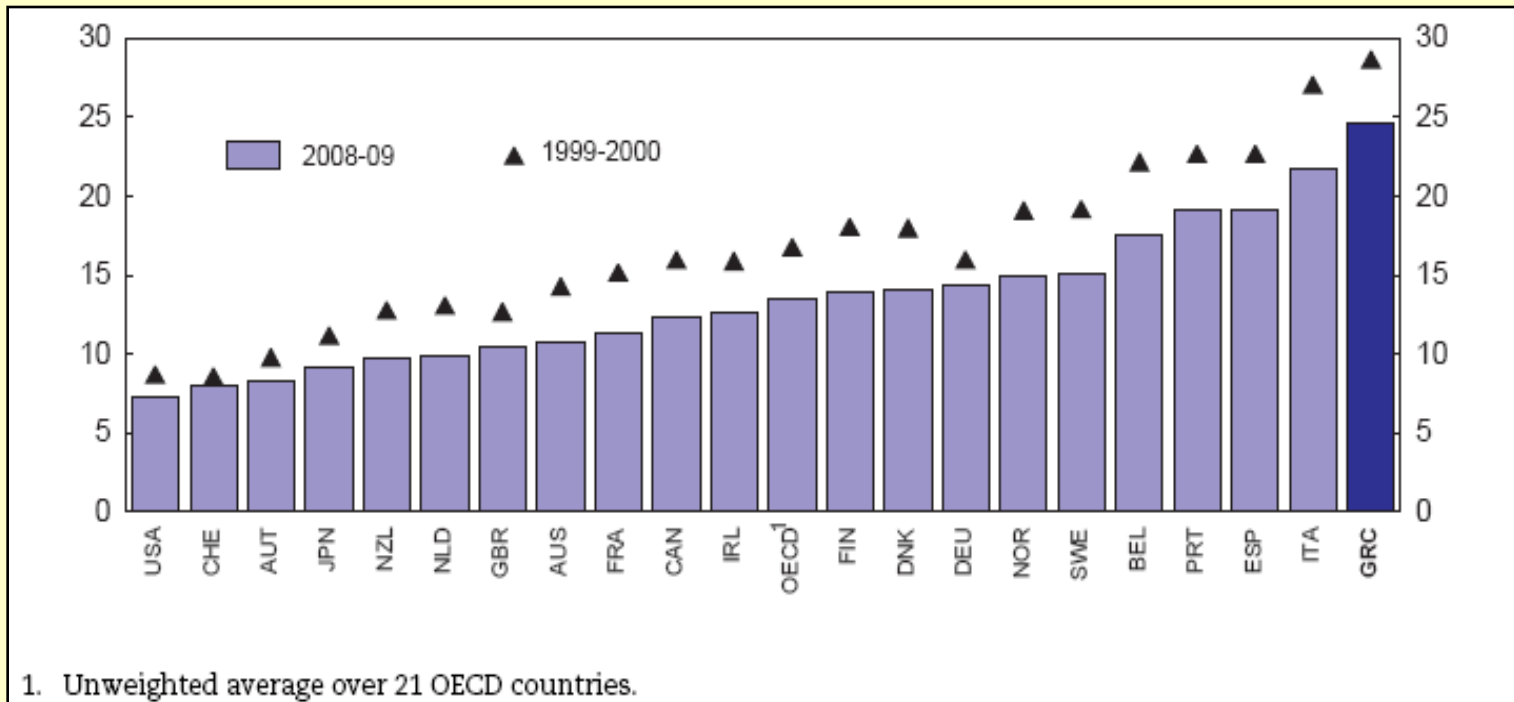


Πηγή: Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery, OECD, Μάρτιος 2010

¹ στοιχεία για το 2007

Εκτεταμένη παραοικονομία

Έκταση της παραοικονομίας (% ΑΕΠ)



Πηγή: *Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery*, OECD, Μάρτιος 2010. Από Schneider, F. (2009), "The Size of the Shadow Economy in 21 OECD Countries Using MIMIC and Currency Demand Approach".

Συντάξεις (% του ΑΕΠ)

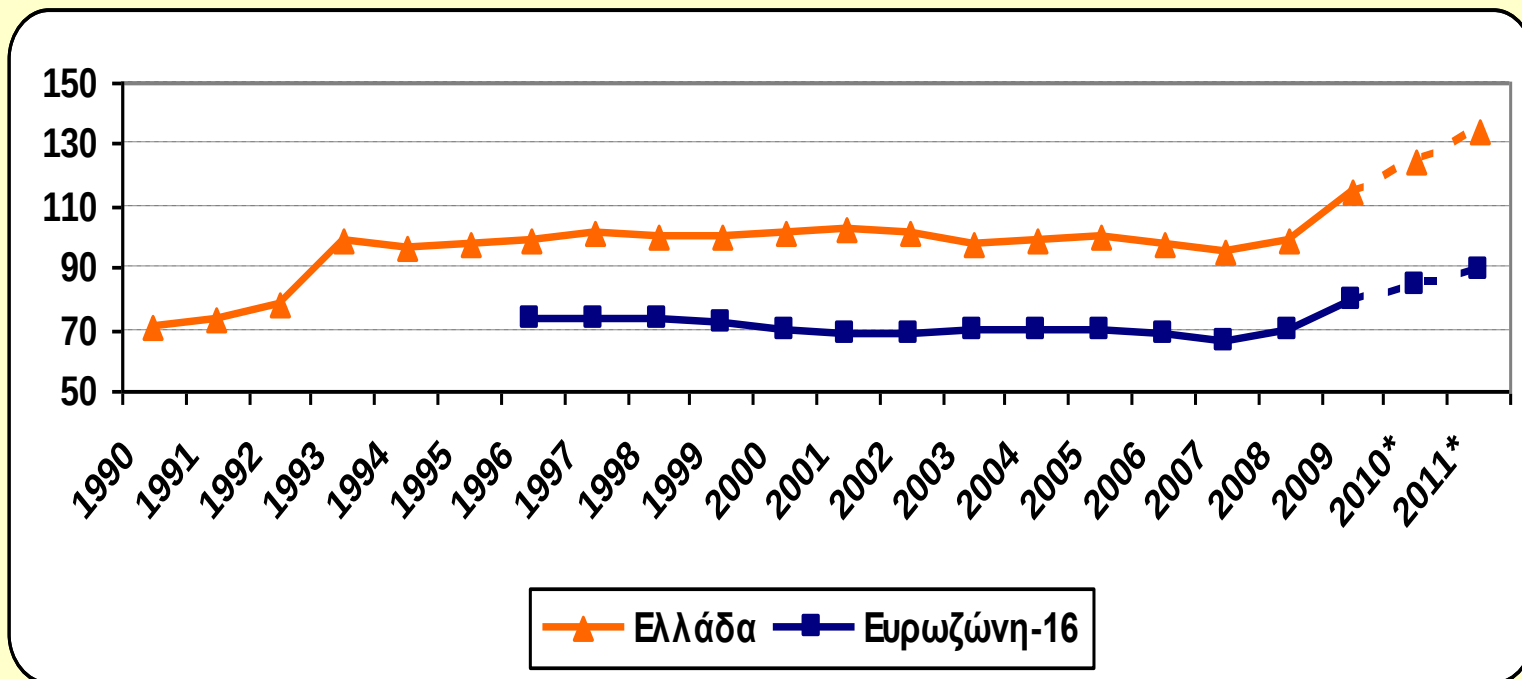
- Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης δεν είναι βιώσιμο.
Συντάξεις: 12% του ΑΕΠ το 2010, 24% το 2050

	2007	2050
Γερμανία	11,4	13,1
Ελλάδα*	12,0	24,0
Ισπανία	8,6	15,7
Γαλλία	12,8	14,8
Ιρλανδία	4,7	11,1
Ιταλία	14,2	14,7
Πορτογαλία	11,1	20,8
Φινλανδία	10,7	13,7
Κύπρος	6,9	19,8
Πολωνία	13,9	8,0
Ε.Ε.-25	10,6	12,8
Ευρωζώνη	11,5	14,1

* 2007 στοιχεία από τις προβλέψεις της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής (EPC)

Πηγή: *Beetsma, R. and H. Oksanen (2007): "Pension Systems, Ageing and the Stability and Growth Pact"*
European Commission, European Economy, Special Report.

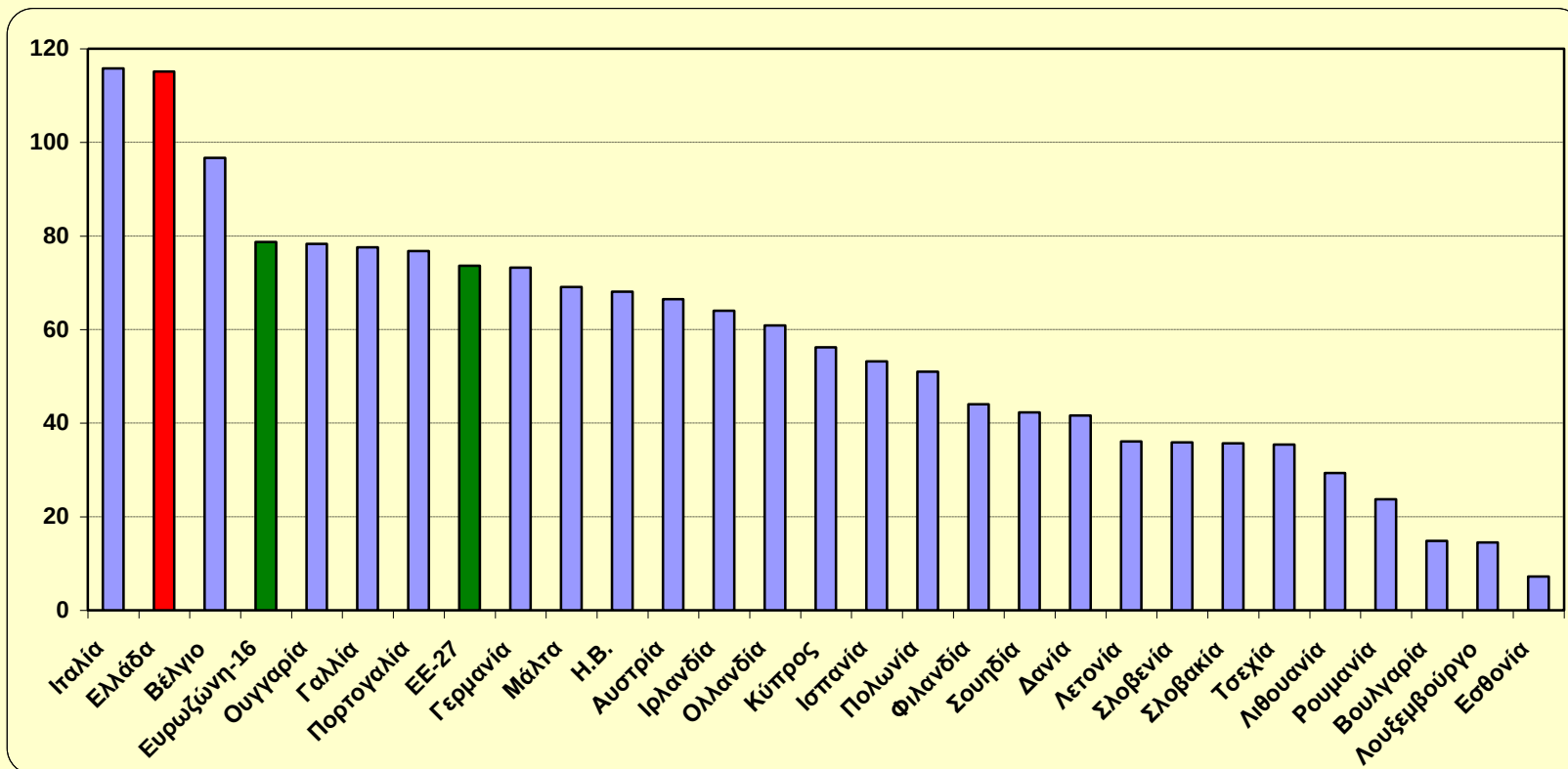
Εξέλιξη Χρέους Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)



*European Economic Forecast-Spring 2010, European Commission

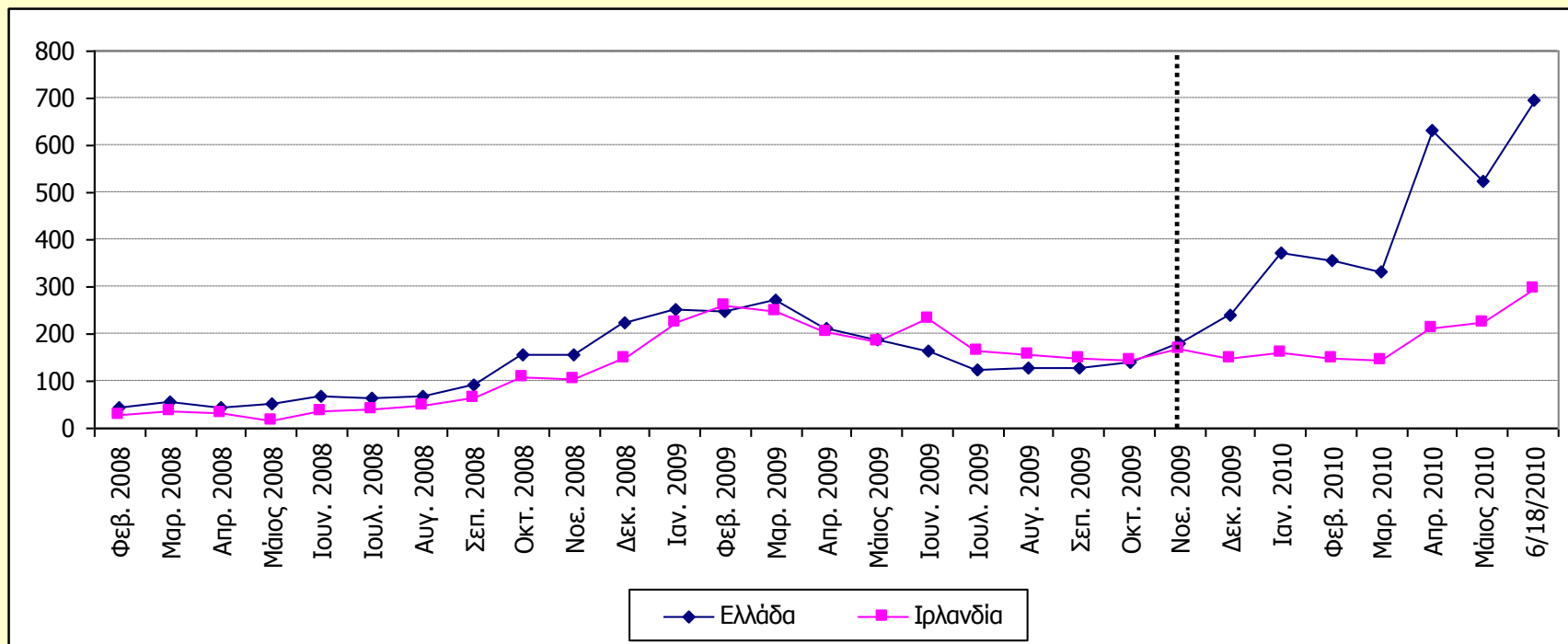
Πηγή: Eurostat & AMECO

Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ), 2009



Πηγή: Eurostat, Newsrelease, Euroindicators, 55/2010

Επιτοκιακό Περιθώριο (Spread) σε μονάδες βάσης (10-ετή ομόλογα)



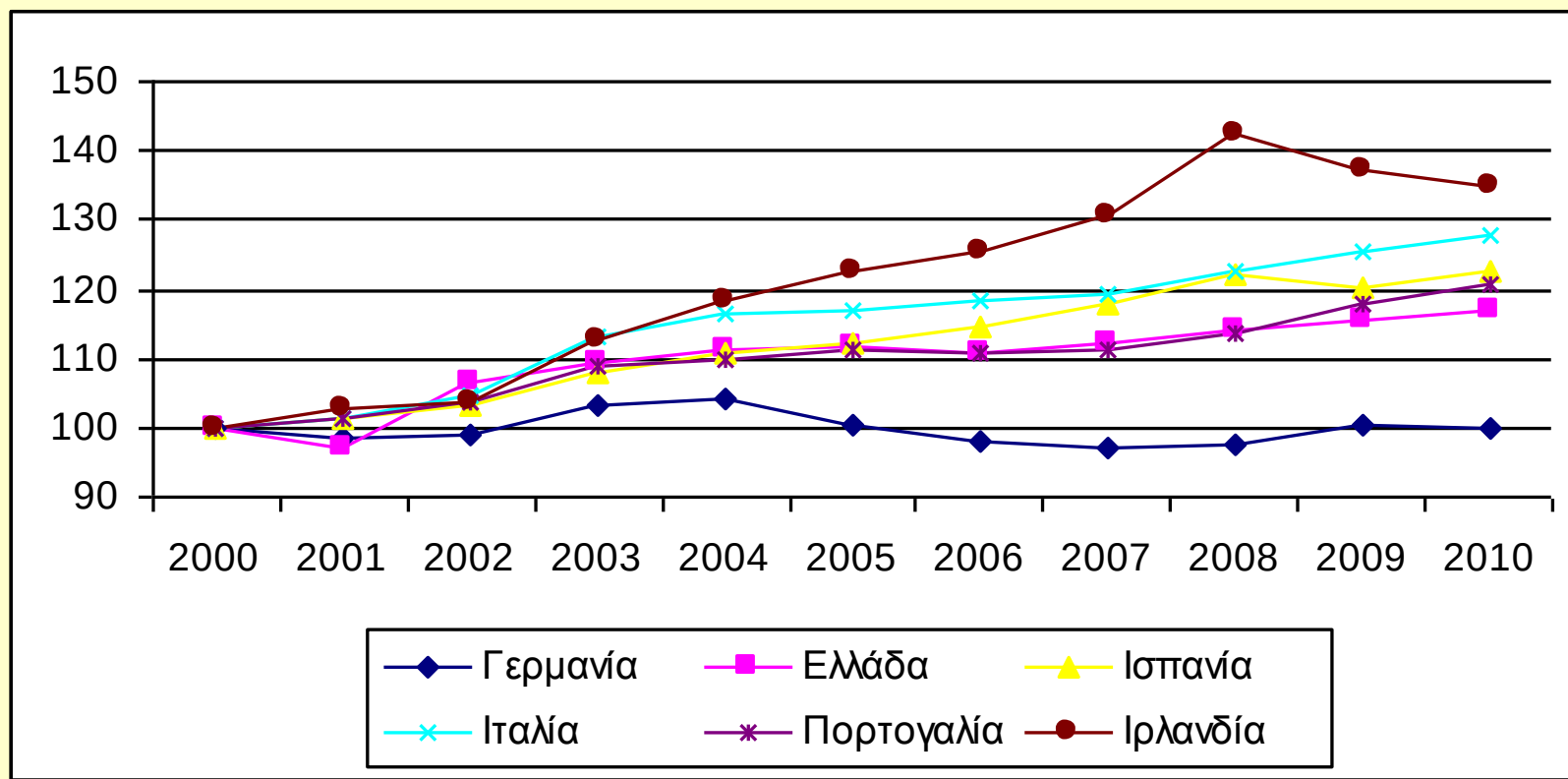
Πηγή: Financial Times

Συρρίκνωση της δομικής ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας

- IMD: 46η θέση το 2010 (ανάμεσα σε 58 χώρες).
37^η θέση το 2004, 42^η το 2008, 52^η όμως το 2009
- Παγκόσμιο Οικονομικό Forum: 71^η θέση το 2009
(ανάμεσα σε 133 χώρες).
67^η θέση το 2008, 35^η το 2004
- Doing Business Report (Παγκόσμια Τράπεζα): 109^η θέση
ανάμεσα σε 183 χώρες το 2009. 100^η θέση το 2008.

Η Ελλάδα έχει απολέσει ανταγωνιστικότητα κόστους (σχετικό εργατικό κόστος ανά μονάδα προϊόντος) - αλλά δεν είναι η μόνη

- Το σχετικό μοναδιαίο κόστος εργασίας αυξήθηκε κατά 20% από το 2000 μέχρι σήμερα. Ωστόσο, αυτή η επίδοση ήταν η καλύτερη μεταξύ των χωρών της περιφέρειας της Ευρωζώνης.



Πηγή: European Commission Statistical Annex Autumn 2009

Χώρες: επίδοση συγκριτικά με τα υπόλοιπα 35 κράτη

EZ-15 Δομή ΑΕΠ (Ζήτηση) (2000-2007 μ.ο.)

- Η Ελλάδα καταναλώνει υπερβολικά (90% του ΑΕΠ) και εξαγεί ελάχιστα (20% του ΑΕΠ).

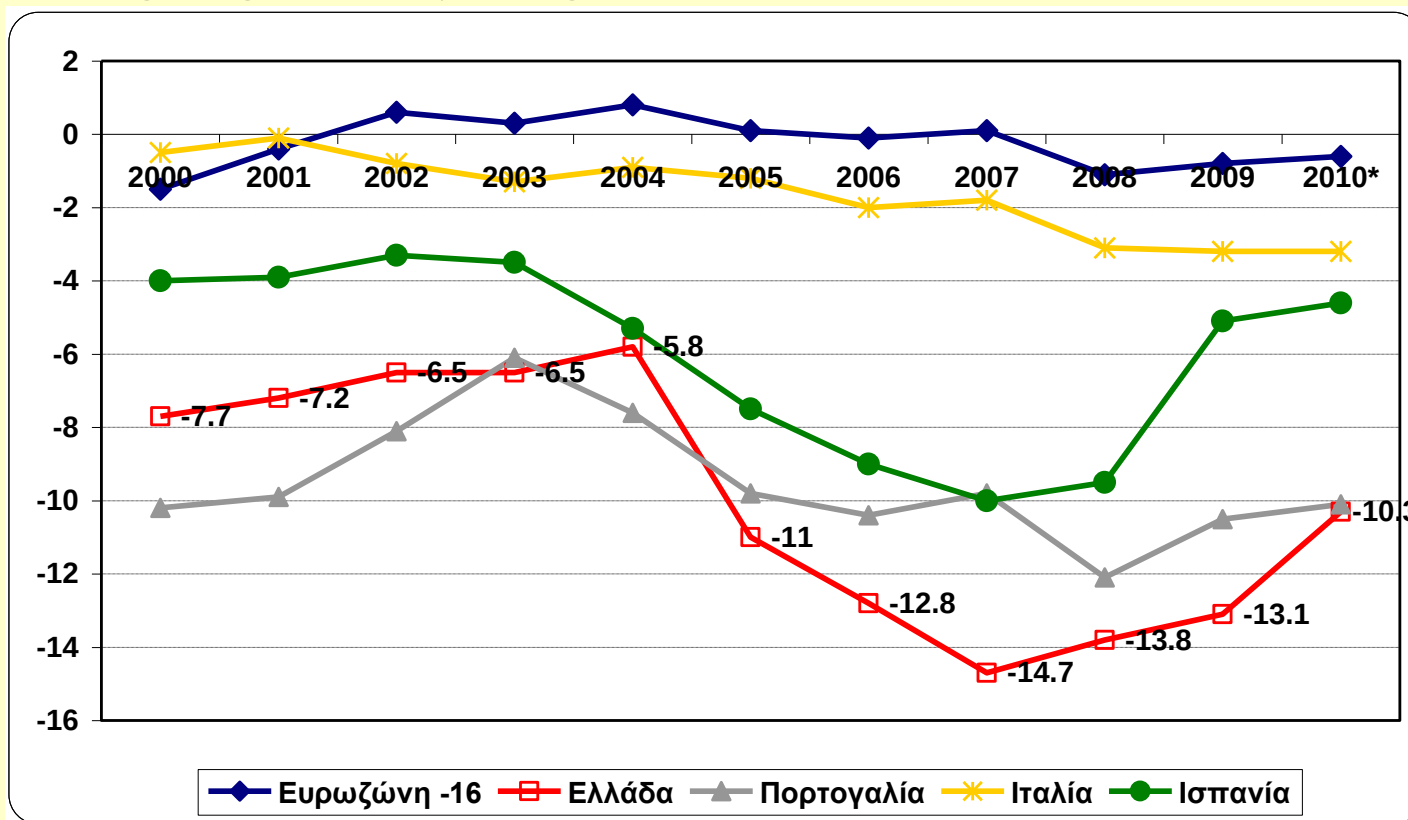
	Κατανάλωση (%)	Επενδύσεις(%)	Εξαγωγές (%)	Εισαγωγές (%)
Βέλγιο	75.54	20.15	85.12	81.37
Δανία	74.2	20.27	48.14	43.33
Γερμανία	77.56	18.64	38.83	34.64
Ιρλανδία	61.65	23.92	87.91	73.98
Ελλάδα	88.42 (90.83%¹)	23.68 (20.21%¹)	22.21 (20.04%¹)	34.61 (31.18%¹)
Ισπανία	75.73	28.02	26.88	30.9
Γαλλία	79.76	19.64	26.82	26.75
Ιταλία	78.63	20.65	26.6	26.18
Λουξεμβούργο	55.36	20.77	152.52	129.51
Ολλανδία	73.14	19.99	68.66	61.8
Αυστρία	74.2	21.11	51.18	46.99
Πορτογαλία	84.34	23.69	29.44	37.9
Φινλανδία	71.96	18.95	41.95	34.87
Σουηδία	75.08	17.37	47.54	40.23
Ηνωμένο Βασίλειο	85.23	17.32	26.62	29.6

¹ στοιχεία 2009.

Πηγή: Γ. Στουρνάρας και Μ. Αλμπάνη (2008), *Η Ελληνική Οικονομία μετά την Κρίση: Αναζητώντας ένα Νέο Αναπτυξιακό Πρότυπο*, IOBE Αθήνα - Τριμηνιαίο Εθνικό Λογαριασμό ΕΛΣΤΑΤ (Μάρτιος 2010)

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (σε εθνικολογιστική βάση - % ΑΕΠ)

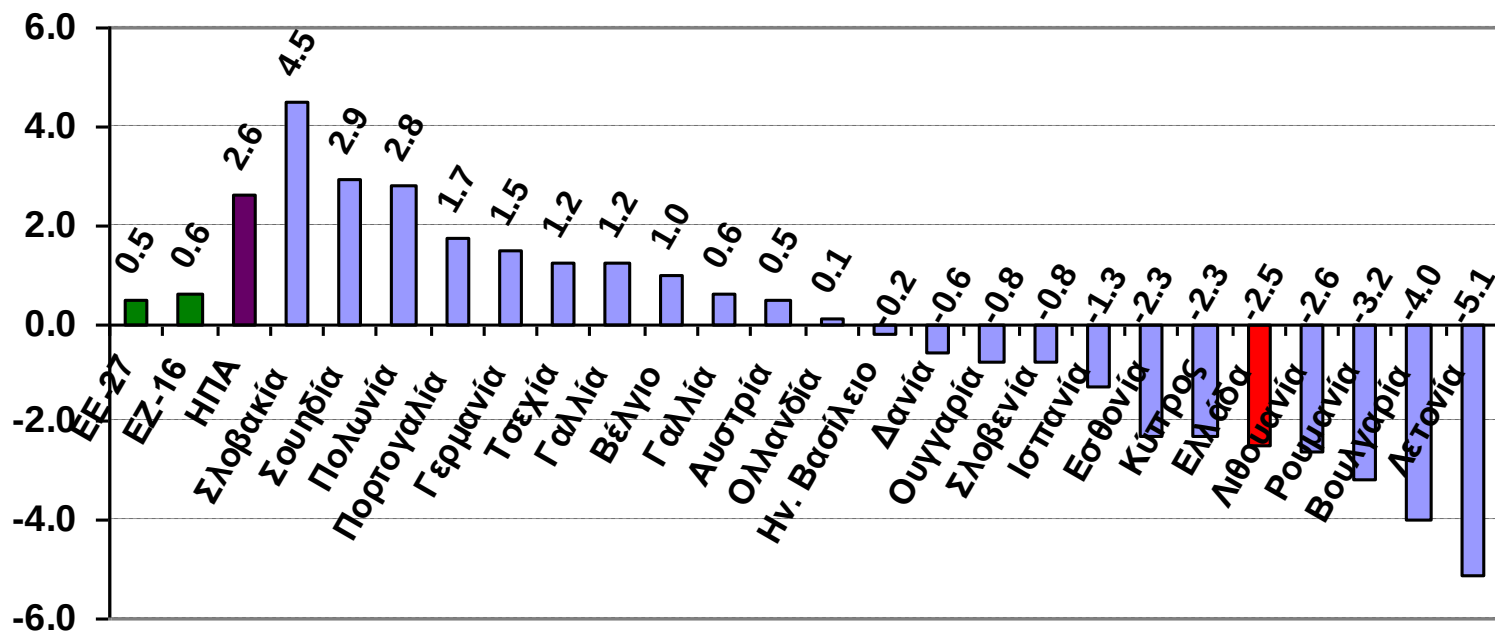
- Αποτέλεσμα: υψηλό έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (μια φυσική εξέλιξη, επόμενο της οικονομικής ολοκλήρωσης-ενοποίησης της Ευρωζώνης;)



2010*: European Economic Forecasts-Spring 2010, European Commission.

Πηγή: Eurostat

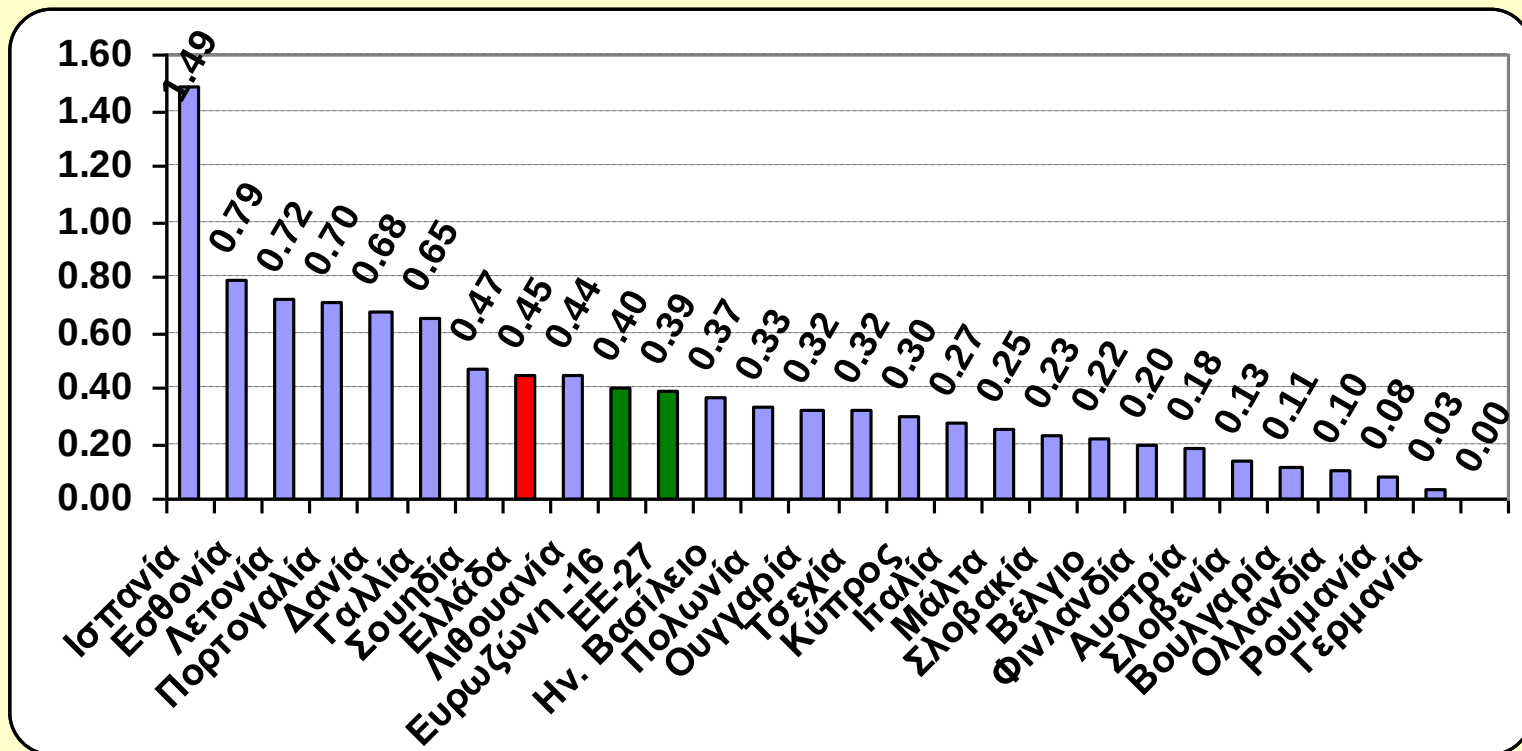
% μεταβολή ΑΕΠ α' τρίμ. 2010/2009



Πηγή: Eurostat, News Release, Euroindicators, 81/2010 – ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί για την Ελλάδα

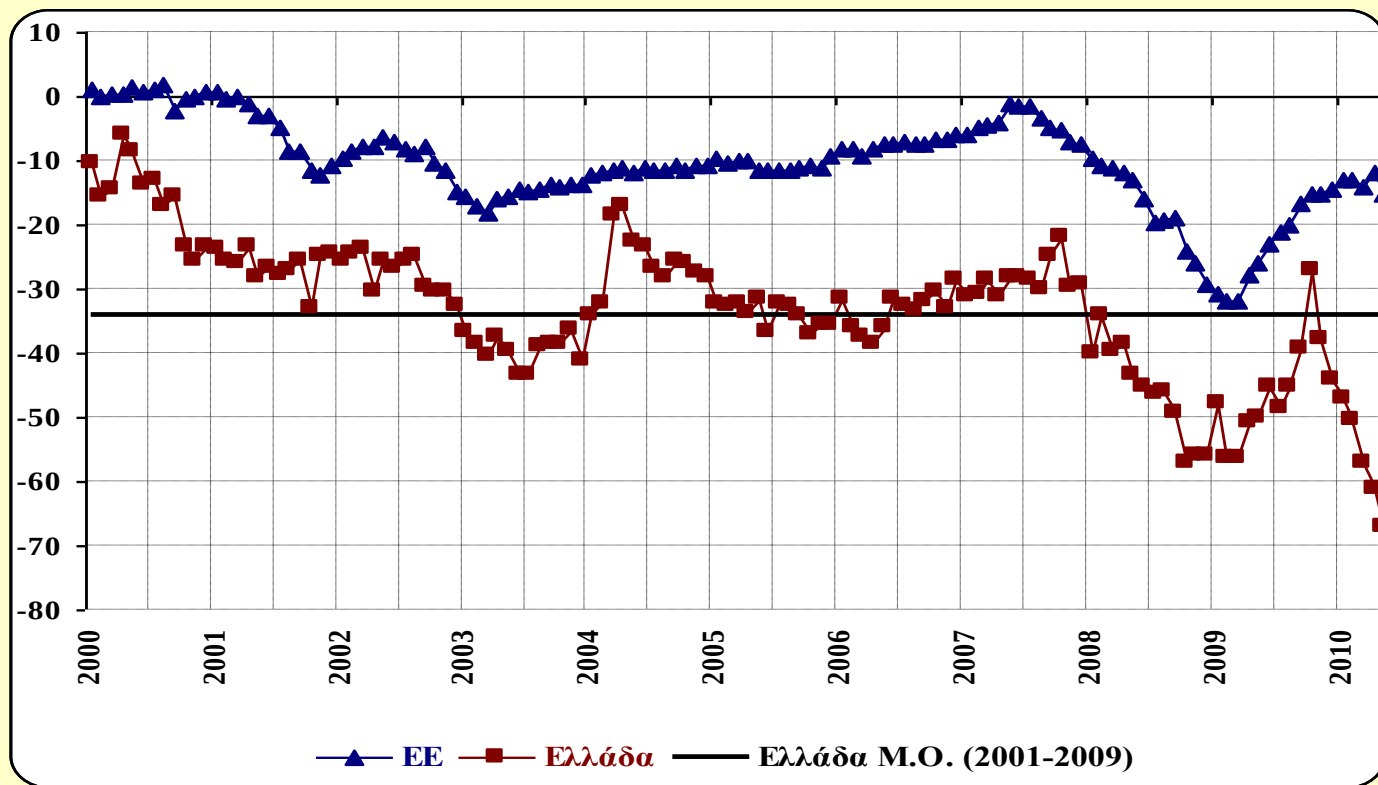
Ενίσχυση της ανεργίας από το 2009

Λόγος % μεταβολών Ανεργίας-ΑΕΠ (Okun's Law)



Πηγή: Eurostat

Καταναλωτική Εμπιστοσύνη



Πηγή: IOBE, Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας, Μάιος 2010

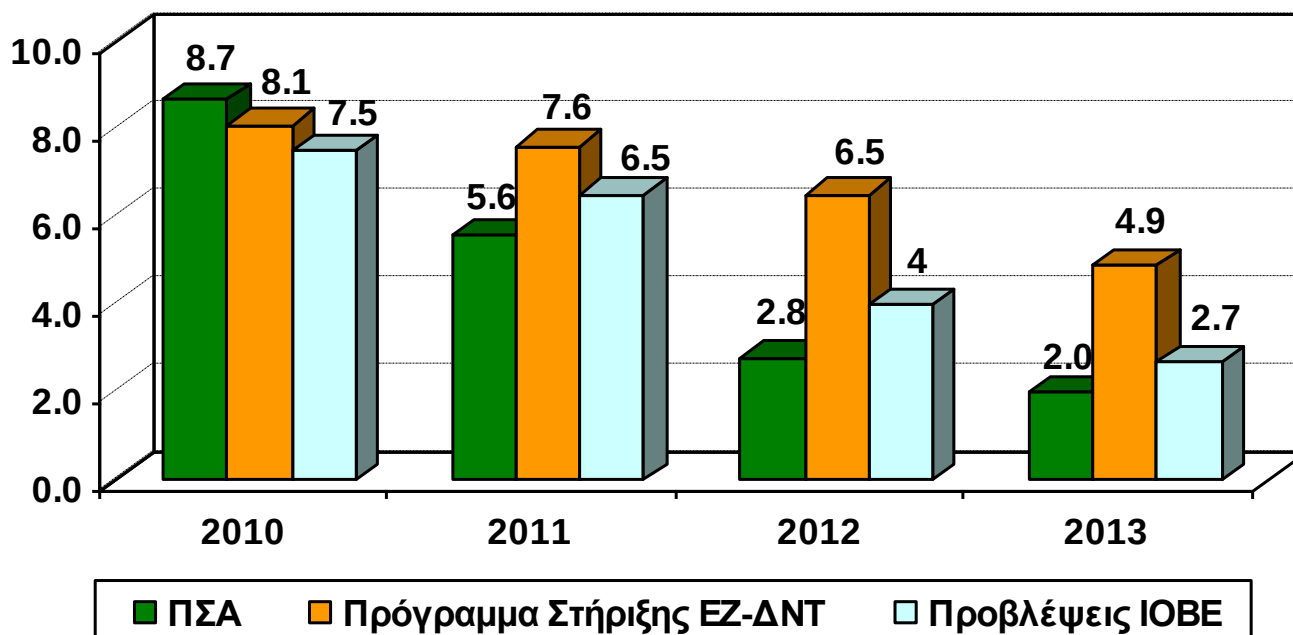
Οι έκτακτες συνθήκες απαιτούν τη λήψη έκτακτων μέτρων

- Η Ελλάδα χρειαζόταν ένα ισχυρό φάρμακο, ωστόσο το πολιτικό σύστημα ήταν απρόθυμο να της το χορηγήσει
- Το εκτεταμένο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα που καταρτίστηκε από την τρόικα (ΔΝΤ-Ευρωπαϊκή Επιτροπή-ΕΚΤ) είναι επιβεβλημένο, δεδομένων των προαναφερθεισών ανισορροπιών

- ❖ Εμπροσθοβαρής δημοσιονομική προσαρμογή, με μεγάλο «μαξιλάρι ασφαλείας» (τα μέτρα είναι παραπάνω από επαρκή για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων)
- ❖ Όλες οι ανισορροπίες αντιμετωπίζονται: δημοσιονομικές, ασφαλιστικού συστήματος, διαρθρωτικές (ευελιξία στην αγορά προϊόντων, υπηρεσιών και εργασίας)
- ❖ Η κυβέρνηση έχει ήδη ψηφίσει το απαραίτητο νομοθετικό πλαίσιο

Μεγάλο «μαξιλάρι ασφαλείας» στη διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής...

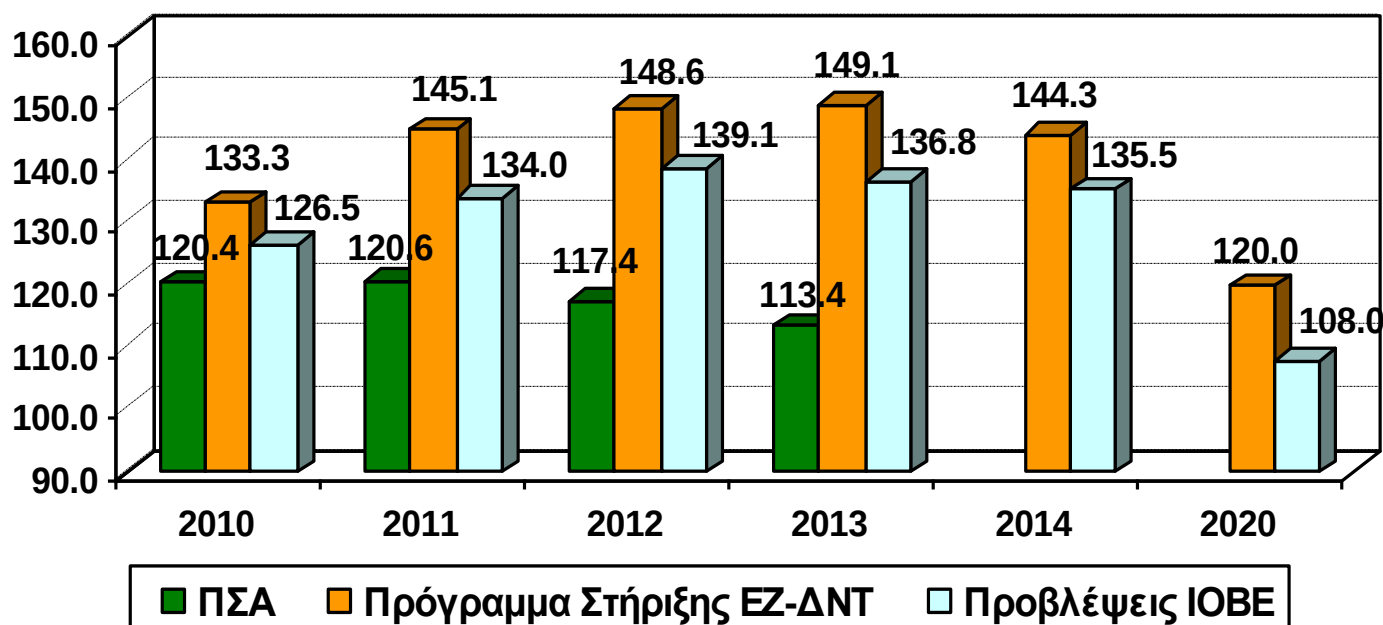
Εναλλακτικά σενάρια εξέλιξης Ελλείμματος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)



Πηγές: Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, ΥΠΟΙΚ, Ιανουάριος 2010 –Greece: Staff Report on Request for Stand-By Arrangement, IMF (σχετικά με το μηχανισμό στήριξης από Ευρωζώνη-ΔΝΤ), May 2010– Αδημοσίευτες προβλέψεις ΙΟΒΕ

...που επιτρέπει τη γρηγορότερη αποκλιμάκωση του Δημόσιου Χρέους

Εναλλακτικά σενάρια εξέλιξης Χρέους Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)



Πηγές: Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, ΥΠΟΙΚ, Ιανουάριος 2010 – Greece: Staff Report on Request for Stand-By Arrangement, IMF (σχετικά με το μηχανισμό στήριξης από Ευρωζώνη-ΔΝΤ), May 2010– Α δημοσίευτες προβλέψεις ΙΟΒΕ

Η Παγκόσμια Οικονομία ανακάμπτει

	Ευρ. Επιτροπή			ΔΝΤ			ΟΟΣΑ		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Γερμανία	-5,0	1,2	1,6	-5,0	1,2	1,7	-4,9	1,9	2,1
Γαλλία	-2,2	1,3	1,5	-2,2	1,5	1,8	-2,5	1,7	2,1
Ην. Βασίλειο	-4,9	1,2	2,1	-4,9	1,3	2,5	-4,9	1,3	2,5
Ευρωζώνη-16	-4,1	0,9	1,5	-4,1	1,0	1,5	-4,1	1,2	1,8
Ρωσία	-7,9	3,7	4,0	-7,9	4,0	3,3	-7,9	5,5	5,1
ΗΠΑ	-2,4	2,8	2,5	-2,4	3,1	2,6	-2,4	3,2	3,2
Ιαπωνία	-5,2	2,1	1,5	-5,2	1,9	2,0	-5,2	3,0	2,0
Κίνα	8,7	10,3	9,4	8,7	10,0	9,9	8,7	11,1	9,7
Κόσμος	-0,9	4,0	4,0	-0,6	4,2	4,3	-3,3*	2,7*	2,8*

Πηγές: European Economic Forecasts-Spring 2010, European Commission, Μάιος 2010, World Economic Outlook, IMF, Απρίλιος 2010, OECD Economic Outlook No. 87, Μάιος 2010

* Μέλη ΟΟΣΑ και Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία και Κίνα, οι οποίες συνεισφέρουν περίπου τα 4/5 του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Ελληνική Οικονομία, Εξελίξεις 2009, Προβλέψεις 2010-2012 (ετήσιες % μεταβολές)

	<u>2009</u>	<u>2010</u>		<u>2011</u>		<u>2012</u>	
		<i>ΔΝΤ</i>	<i>ΙΟΒΕ</i>	<i>ΔΝΤ</i>	<i>ΙΟΒΕ</i>	<i>ΔΝΤ</i>	<i>ΙΟΒΕ</i>
ΑΕΠ	-2,0	-4,0	-3,3	-2,6	-1,8	+1,1	+2,8
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-1,8	-4,0	0 με -1,0	-3,7	-1,5 με -2,5	+0,8	+1,5 με +2,5
Δημ. Κατανάλωση	+9,6	-10,6	-9,5 με -11,5	-5,1	-5,0 με -7,0	-3,6	-1,0 με -2,0
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	-13,9	-11,4	-15,0 με -18,0	-11,8	+5,0 με +7,0	+0,8	+5,5 με +7,5
Αποθέματα (% ΑΕΠ)	1,8		0,8		1,0		1,0
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-14,1	-9,7	-8,0 με -10,0	-6,1	+3,0 με +4,0	+1,6	+3,0 με +4,0
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-18,1	+4,5	0 με -2,0	+5,4	+2,5 με +4,0	+5,9	+3,5 με +5,5
Εναρμ. Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	1,4	1,9	4,5	-0,4	-0,5	1,2	2,1
Ανεργία (%)	9,5	11,8	12,0	14,6	14,0	14,8	11,8
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-13,1	-8,4	-9,5	-7,1	-8,4	-5,6	-7,5
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-13,6	-8,1	-7,5	-7,6	-6,0	-6,5	-4,0
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	115,1	133,3	126,5	145,1	134,0	148,6	138,2

Πηγές: Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ & Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2009. Greece: Staff Report on Request for Stand-By Arrangement, IMF (σχετικά με το μηχανισμό στήριξης από Ευρωζώνη-ΔΝΤ), May 2010 & αδημοσίευτες εκτιμήσεις ΙΟΒΕ για τα έτη 2010-2012

*Σημαντικές δυνητικές ωφέλειες από τις
μεταρρυθμίσεις μπορούν να ωθήσουν την
ανάπτυξη και να διευκολύνουν τη
δημοσιονομική προσαρμογή*

Πιθανά Κέρδη από τις Μεταρρυθμίσεις στην Αγορά και τους Θεσμούς

Βραχυπρόθεσμα

- Προσέγγιση του ευρωπαϊκού μέσου όρου του διοικητικού βάρους:
 $\approx 2\%-3\%$ του ΑΕΠ
- Απελευθέρωση «κλειστών» επαγγελμάτων : $\approx 1\%$ του ΑΕΠ
- Κατάργηση των περιορισμών στον ανταγωνισμό : $\approx 2\%$ του ΑΕΠ

Μακροπρόθεσμα

- Βελτίωση της επίδοσης της Ελλάδας κατά 45 μονάδες (3,5%) στην κατάταξη PISA του ΟΟΣΑ (σήμερα η χώρα βρίσκεται στην προτελευταία θέση): $\approx 1\%$ του ΑΕΠ
- Εισαγωγή μηχανοργάνωσης και διείσδυση νέων τεχνολογιών (ICT) στο δημόσιο τομέα : δεν έχει εκτιμηθεί
- Αξιοποίηση περιουσίας δημοσίου: δεν έχει εκτιμηθεί
- Αύξηση ξένων επενδύσεων: δεν έχει εκτιμηθεί

Δυνητικά οφέλη από μεταρρυθμίσεις στις αγορές και θεσμικές αλλαγές:

Αποτελέσματα από ένα DSGE υπόδειγμα

- Τα διαρθρωτικά μέτρα θα μπορούσαν να έχουν απόδοση έως και 17% του ΑΕΠ, σύμφωνα με το υπόδειγμα GIMF, που διαμετρήθηκε για την Ελλάδα και την ΕΖ από το IOBE

Μακροχρόνιες επιδράσεις μεταρρυθμίσεων στις αγορές των μη-εμπορεύσιμων αγαθών-υπηρεσιών και εργασίας (πρώτες εκτιμήσεις)

(% μεταβολές σε σχέση με πριν τις μεταρρυθμίσεις)

	Τομέας μη Εμπορεύσιμων	Αγορά Εργασίας	Σύνολο
ΑΕΠ	13,5	3,2	17,0
Ιδιωτική Κατανάλωση	15,5	3,7	19,6
Ιδιωτικές Επενδύσεις	12,4	2,8	15,6
Πραγματικοί Μισθοί	12,8	-0,6	12,2
Απασχόληση (ώρες)	1,5	3,4	4,8
Εξαγωγές	8,4	2,0	10,5
Εισαγωγές	6,4	1,7	8,3

Πηγή: IOBE, εκτιμήσεις από την προσαρμογή του DSGE οικονομετρικού μοντέλου του ΔΝΤ (GIMF) στα δεδομένα της Ελλάδας και της Ευρωζώνης.

Ο ιδιωτικός τομέας θα πρέπει επίσης να προσαρμοστεί:

- Μεγαλύτερη εξωστρέφεια
- Βελτίωση ανταγωνιστικότητας μέσω κατάλληλης προσαρμογής του επιχειρηματικού μοντέλου
- Νέος κύκλος ανάπτυξης μέσω καινοτομίας, επενδύσεων σε διεθνή δίκτυα και διεθνών στρατηγικών συνεργασιών

Συμπεράσματα – Προτάσεις Πολιτικής

Συμπεράσματα

- Η χειρότερη οικονομική κρίση μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο
- Η ΕΖ καθυστέρησε να αντιδράσει, ωστόσο πλέον ο μηχανισμός διάσωσης υφίσταται και λειτουργεί. Έλαβε επίσης ιστορικές αποφάσεις για την ισχυροποίηση του Ευρώ
- Η Ελληνική Κυβέρνηση επίσης καθυστέρησε να αντιδράσει. Ωστόσο, τώρα έχει ήδη λάβει επαρκή δημοσιονομικά μέτρα για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Τα μέτρα είναι εμπροσθοβαρή και αφορούν:
 - (α) Δημοσιονομική προσαρμογή και μεταρρυθμίσεις στην κοινωνική ασφάλιση
 - (β) Διαρθρωτικές προσαρμογές
 - (γ) Σταθερότητα χρηματοπιστωτικού συστήματος

Συμπεράσματα

- → ενθαρρυντικά μηνύματα από την εφαρμογή του Κρατικού Προϋπολογισμού (Ιαν.-Μάιος '10)

Υλοποίηση Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Μάιος 2010 (εκ. €)

	Ιαν.-Μάι. 2009	Ιαν.-Μάι. 2010	Μεταβολή Ιαν. Μάι. 10/09	Προβλέψεις ΠΣΑ
ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ				
1. Καθαρά Έσοδα	18.240	19.753	8.3%	11.7%
α. Έσοδα πριν την επιστροφή φόρων	20.355	21.507	5.7%	10.1%
β. Επιστροφές φόρων	2.115	1.754	-17.1%	-6.1%
2. Δαπάνες	28.850	25.805	-10.6%	-3.5%
α. Πρωτογενείς Δαπάνες	23.013	20.408	-11.3%	-2.8%
β. Πληρωμές Τόκων	5.837	5.397	-7.5%	5.1%
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ				
3. Έσοδα	545	309	-43.3%	89.1%
4. Δαπάνες	4.590	3.230	-29.6%	7.4%
ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ				
Ισοζύγιο Πληθωρισμού (1-2+3-4)	-14.655	-8.973	-38.8%	-30.2%

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Δελτίο Εκτέλεσης Προϋπολογισμού, 5/2010 (Προσωρινό)

ΔΥΝΗΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

- Αρνητική επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα: προσωρινή
- Στην Ελλάδα ο οικονομικός κύκλος έχει περιορισμένη επίδραση στο Έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης (εκτίμηση ελαστικότητας του ονομαστικού ελλείμματος σε σχέση με το ονομαστικό ΑΕΠ : 0,6)
- **Μεσοπρόθεσμα:**

Υλοποίηση-Διαχείριση-Επιμονή

- Όλα εξαρτώνται από το μηχανισμό υλοποίησης και την κοινωνική αποδοχή
 - ο Κοινωνική αποδοχή: αποτελέσματα πάταξης φοροδιαφυγής
 - ο Πολιτική συναίνεση-δεν πρέπει να γίνει επένδυση στο λαϊκισμό
 - ο Περιβάλλον εντός της Ευρωζώνης και ανάκαμψη της Παγκόσμιας Οικονομίας

- Κρίση: ευκαιρία για διόρθωση παλαιότερων λαθών και προσαρμογή της οικονομίας σε μια πορεία βιώσιμης ανάπτυξης

→ δεν πρέπει να χαθεί η ευκαιρία!

- Καθοριστικοί παράγοντες για την επιτυχία:
**ΗΓΕΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ,
 ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΤΗΣ
 ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ-ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΑΜΑΤΟΣ**